

Agnieszka Choduń¹
Uniwersytet Szczeciński

Profesor Maciej Zieliński (1940–2020)

Dnia 8 maja 2020 r. odszedł od nas Profesor Maciej Zieliński, wybitny uczony, twórca derywacyjnej koncepcji wykładni prawa, nauczyciel wielu pokoleń prawników.

Informacja o śmierci Profesora była dla wielu z nas bolesnym zaskoczeniem. Jeszcze tak niedawno – 10 stycznia na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – uczestniczyliśmy w uroczystości odnowienia po pięćdziesięciu latach Jego doktoratu.

Maciej Jan Zieliński urodził się 5 lutego 1940 r. w Żelechowie. Jego ojciec Jan Zieliński był prawnikiem, absolwentem Uniwersytetu Poznańskiego. Był także żołnierzem Wojska Polskiego, oficerem odpowiedzialnym za bezpieczeństwo Państwowych Zakładów Lotniczych w Mielcu. W czasie II wojny światowej walczył we Francji, w 1. Dywizji Grenadierów pod dowództwem gen. brygady Bronisława Ducha. Zginął w czerwcu 1940 r. w bitwie pod Lagarde. Matka Profesora Anna Zielińska, z domu Staff, wyszła ponownie za mąż za Władysława Wójtowicza, sybiraka, pracownika naukowego Instytutu Balneoklimatycznego w Poznaniu. To właśnie im – Ojcu i Ojczymowi – Profesor Maciej Zieliński dedykował swoją najbardziej znaną książkę – *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*².

W okresie dzieciństwa i edukacji szkolnej Maciej Zieliński mieszkał w Lesznie.

W 1958 r. rozpoczął studia prawnicze i studia ekonomiczne na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W czasie studiów uczęszczał na seminarium prowadzone w Katedrze Prawa Karnego przez doc. dr Krystynę Daszkiewicz, pod której kierownictwem naukowym napisał pracę magisterską *Nieudzielenie pomocy w niebezpieczeństwie (art. 247 k.k.)*. W tym czasie był też uczestnikiem seminariów prowadzonych przez prof. dr. Zygmunta Ziemińskiego w Zakładzie Prawniczych Zastosowań Logiki, prowadził także ćwiczenia z logiki jako asystent stażysta.

Na Wydziale Prawa i Administracji UAM Maciej Zieliński uzyskiwał kolejne stopnie i tytuły naukowe oraz zajmował stanowiska: asystenta (1963 r.), adiunkta (1969 r.), docenta (1980 r.), profesora nadzwyczajnego (1990 r.) i profesora zwyczajnego (1991 r.).

W 1969 r. Maciej Zieliński uzyskał stopień doktora na podstawie napisanej pod kierunkiem naukowym prof. dr. Zygmunta Ziemińskiego rozprawy *Sposoby wystawiania norm w ustawodawstwie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej*. Praca ta została wyróżniona

¹ Numer ORCID: 0000-0003-0372-5774. Adres e-mail: agnieszka.chodun@usz.edu.pl

² M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002.

w konkursie „Państwa i Prawa” (1970 r.). Stała się także podstawą dla wydanej w 1972 r. książki *Interpretacja jako proces dekodowania tekstu prawnego*³. Maciej Zieliński przedstawił w niej to co do tej pory w literaturze prawniczej na temat wykładni prawa nie było w ogóle podejmowane. Zauważył bowiem, że wykładnia nie polega jedynie na ustaleniu znaczenia wyrazów znajdujących się w tekście aktu prawnego. To wszak nie różniłoby jej w jakiś zasadniczy sposób od interpretacji jakiegokolwiek tekstu. Interpretacja norm z przepisów prawnych, a więc przeprowadzenie według określonych przez Macieja Zielińskiego dyrektyw interpretacyjnych czynności w ramach tzw. fazy rekonstrukcyjnej jest zarazem integralnym, a jednocześnie koniecznym etapem wykładni prawa. Do tej pory nikt inny, kto w większym czy mniejszym zakresie zajmowałby się zagadnieniami wykładni nie zauważał konieczności przeprowadzenia takich czynności w ramach wykładni (bo nie rozróżniał przepisu prawnego od normy prawnej).

W 1979 r. Maciej Zieliński uzyskał stopień doktora habilitowanego na podstawie dysertacji *Poznanie sądowe a poznanie naukowe*⁴. Również ta praca została wyróżniona w konkursie „Państwa i Prawa” (1981 r.).

W dniu 28 października 1991 r. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nadał Maciejowi Zielińskiemu tytuł profesora nauk prawnych. W 1997 r. Profesor Maciej Zieliński został mianowany na stanowisko profesora zwyczajnego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, gdzie był zatrudniony do 20 września 2002 r.

W okresie zatrudnienia na poznańskiej uczelni Maciej Zieliński był też uczestnikiem staży i stypendiów naukowych. W 1964 r. przebywał na stażu u Profesora Janiny Kotarbińskiej w Katedrze Logiki II Uniwersytetu Warszawskiego. Rok później, podczas stażu na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, uczęszczał na seminaria naukowe prowadzone przez Profesora Jerzego Wróblewskiego oraz – na Wydziale Filozoficzno-Historycznym UŁ – na seminaria z zakresu filozofii i etyki. Jako docent, na zaproszenie Profesora Oty Weinbergera, przebywał w 1985 r. na stypendium naukowym na Uniwersytecie Karola Franciszka w Grazu.

Profesor Maciej Zieliński był zawodowo związany z poznańską uczelnią przez blisko 40 lat. Był to czas, w którym nie tylko powstawały jego wybitne prace naukowe, ale także czas aktywności w sferze obowiązków organizacyjnych. W wyniku pierwszych demokratycznych wyborów na Wydziale Prawa i Administracji UAM Maciej Zieliński został wybrany przez studentów tego wydziału do pełnienia funkcji prodziekana do spraw studiów stacjonarnych w kadencji 1980–1981. Był także bardzo zaangażowany w działalność związkową. Jego aktywność w obronie praw pracowniczych spotkała się z wdzięcznością społeczności akademickiej. W latach 1990–1993 Profesor Zieliński był z wyboru członkiem Senatu UAM.

Profesor Maciej Zieliński był również związany ze Szczecinem, i to już od 1963 r. Prowadził tu bowiem zajęcia w Punkcie Konsultacyjnym Wydziału Prawa i Administracji UAM. Z Uniwersytetem Szczecińskim był natomiast związany od momentu jego utworzenia w 1985 r. Najpierw jako docent w Instytucie Prawa i Administracji szczecińskiej uczelni w Zakładzie Prawa Sądowego, a następnie (od 1988 r.) jako kierownik Zakładu Teorii Państwa i Prawa. W tym samym roku kierowany przez Niego zakład stał się jednostką organizacyjną nowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. W 1990 r. Maciej Zieliński został zatrudniony w Uniwersytecie

³ M. Zieliński, *Interpretacja jako proces dekodowania tekstu prawnego*, Poznań 1972.

⁴ M. Zieliński, *Poznanie sądowe a poznanie naukowe*, Poznań 1979.

Szczecińskim na stanowisku profesora nadzwyczajnego, a rok później – profesora zwyczajnego. Był twórcą i pierwszym kierownikiem Katedry Teorii Państwa i Prawa (późniejszej Katedry Teorii i Filozofii Prawa); funkcję tę pełnił nieprzerwanie do 1996 r. Natomiast w 2012 r. stanął na czele Katedry Tworzenia i Wykładni Prawa, którą kierował do 2019 r.

W trakcie pracy w szczecińskiej uczelni, Profesor Zieliński był na Wydziale Prawa i Administracji prodziekanem do spraw studiów zaocznych (1990–1993), a w latach 2005–2008 pełnił funkcję członka Senatu Uniwersytetu Szczecińskiego.

Za całokształt pracy w Punkcie Konsultacyjnym UAM w Szczecinie Profesor Maciej Zieliński otrzymał w 1974 r. odznakę Gryfa Pomorskiego. W 1996 r. Prezydent RP odznaczył Go Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, w 2004 r. Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, a w 2011 r. – Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski. W 2012 r. otrzymał nagrodę szczecińskiego środowiska prawniczego „Człowiek Roku In Gremio 2011”, a Rada Okręgowa Izby Radców Prawnych w Szczecinie – w uznaniu zasług dla środowiska radcowskiego oraz działania na rzecz promocji zawodu radcy prawnego – wyróżniła Profesora „Perłą Radcowską”.

Profesor Maciej Zieliński wchodził w skład różnorodnych gremiów i instytucji naukowych oraz prawniczych. W latach 1994–1998 był członkiem Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów. Od 1993 do 2012 r. był członkiem Komitetu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk, a w latach 1996–2000 – wiceprzewodniczącym tego komitetu. Był też członkiem Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk (1999–2020), zaś w latach 2003–2020 członkiem Prezydium Rady Języka Polskiego, a także wiceprzewodniczącym RJP (1996–2000). W latach 1999–2011 Profesor Zieliński był członkiem Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów Naukowych Sekcji I Nauk Humanistycznych i Społecznych. Natomiast w latach 1997–2001 pełnił funkcję redaktora naczelnego „Ruchu Prawniczego, Ekonomicznego i Socjologicznego”. Wchodził też w skład Rady Programowej „Medycznej Wokandy” oraz „Archiwum Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej”.

W latach 1996–1997 Profesor Maciej Zieliński był członkiem Zespołu do spraw Przygotowania Ostatecznej Redakcji Projektu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, powołanego przez przewodniczącego Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, i brał udział w opracowaniu i redagowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.

Najważniejszym obszarem badań naukowych Profesora Macieja Zielińskiego była jednak problematyka wykładni prawa. Zagadnieniom tym poświęcił pracę doktorską, w której zawarł główne idee swojej oryginalnej koncepcji. Opublikowana rozprawa doktorska stała się wydarzeniem naukowym, kładąc fundament pod koncepcję nazwaną później derywacyjną koncepcją wykładni prawa. Koncepcję tę Profesor rozwijał w licznych publikacjach⁵. W pełni uwzględniając kwestie walidacyjne, rekonstrukcyjne oraz związane ze sposobem ustalania znaczeń⁶ – koncepcja ta została przedstawiona w 2002 r.

⁵ Zob. np.: M. Zieliński, *Jednolitość wykładni prawa*, w: S. Waltoś (red.), *Jednolitość orzecznictwa w sprawach karnych*, Kraków 1998, s. 49–67; M. Zieliński, *Właściwości derywacyjnej koncepcji wykładni*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 1988(1990)/2, s. 5–24; M. Zieliński, *Współczesne problemy wykładni prawa*, „Państwo i Prawo” 1996/8–9, s. 5–15; M. Zieliński, *Wyznaczniki reguł wykładni prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1998/3–4, s. 1–20.

⁶ Co istotne, w monografii tej M. Zieliński zredefiniował kilka uprzednio zdefiniowanych w *Interpretacji* ... – na potrzeby koncepcji – terminów, jak np. sposób pojmowania „tekstu prawnego” czy „normy prawnej”.

w monografii *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*⁷, która w tym samym roku została wyróżniona Nagrodą im. Leona Petrażyckiego – przyznawaną przez Wydział I Nauk Społecznych PAN. Przedstawiona w książce koncepcja wykładni prawa prezentuje holistyczne podejście do interpretacji tekstu prawnego – na równi czy też niekiedy komplementarnie traktując rezultaty zastosowania dyrektyw interpretacyjnych (językowych, systemowych i funkcjonalnych).

Warto zauważyć, że książka ta doczekała się siedmiu wydań, z których każde kolejne jest wyrazem ciągłego rozwoju koncepcji, a to oznacza, iż każde z tych wydań stanowi, w różnym stopniu, modyfikację samej koncepcji⁸.

Istotnym elementem w dorobku naukowym Profesora Zielińskiego stanowią ustalenia dotyczące zasad prawa, przedstawione w monografii *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*⁹, napisanej wspólnie z Zygmuntem Ziemińskim i Sławomirą Wronkowską. Opracowanie to zostało nagrodzone nagrodą zespołową II stopnia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za osiągnięcia w dziedzinie badań naukowych.

Niezwykle doniosłe pole zainteresowań naukowych Profesora stanowiła problematyka ustalania faktów przez organy stosujące prawo¹⁰. Jego monografia *Poznanie sądowe*

⁷ M. Zieliński, *Wykładnia...*

⁸ M. Zieliński, *Wykładnia...* (wyd. 1 z 2002 r.; wyd. 2 z 2003 r.; wyd. 3 z 2006 r.; wyd. 4 z 2008 r.; wyd. 5 z 2010 r.; wyd. 6 z 2012 r.; wyd. 7 z 2017 r.). M. Zieliński, *Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa*, w: P. Winczorek (red.), *Teoria i praktyka wykładni prawa*, Warszawa 2005, s. 117–125; Z. Radwański, M. Zieliński, *Wykładnia prawa cywilnego*, „Studia Prawa Prywatnego” 2006/1; Z. Radwański, M. Zieliński, *Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego*, w: Z. Radwański (red. naczej), *System prawa prywatnego*, M. Safjan (red.), *Tom 1: Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 2007, rozdz. VIII; A. Choduń, M. Zieliński, *Aspekty granic wykładni prawa*, w: W. Miemiec (red.), *Księga Jubileuszowa Profesora Ryszarda Mastalskiego. Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego*, Wrocław 2009, s. 84–95; M. Zieliński, *Wybrane zagadnienia wykładni prawa*, „Państwo i Prawo” 2009/6, s. 3–10; M. Zieliński, O. Bogucki, A. Choduń, S. Czepita, B. Kanarek, A. Municzewski, *Zintegrowanie polskich koncepcji wykładni prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2009/4, s. 23–39; M. Zieliński, *Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa*, w: L. Gardocki, J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki (red.), *Dialog między sądami i trybunałami*, Warszawa 2010, s. 137–150; A. Choduń, M. Zieliński, *Interpretacyjna rola wstępów aktów prawnych*, w: J. Ciapała, A. Rost (red.), *Wokół konstytucji i zdrowego rozsądku. Prace dedykowane Profesorowi Tadeuszowi Smolińskiemu*, Szczecin–Jarocin 2011, s. 15–25; M. Zieliński, *Mitów w myśleniu o wykładni ciąg dalszy*, w: A. Mróz, A. Niewiadomski, M. Pawelec (red.), *Prawo – język – media*, Warszawa 2011, s. 117–126; M. Zieliński, M. Zirk-Sadowski, *Klaryfikacyjność i derywacyjność w integrowaniu polskich teorii wykładni prawa*, „Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny” 2011/2, s. 99–111; M. Zieliński, *Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa*, „Palestra” 2011/3–4, s. 20–31; M. Zieliński, *Clara non sunt interpretanda – mity i rzeczywistość*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2012/6, s. 9–23; M. Zieliński, *Iura novit curia a wykładnia prawa*, w: S. Lewandowski, H. Machińska, J. Petzel (red.), *Prawo – Język – Logika. Księga jubileuszowa profesora Andrzeja Malinowskiego*, Warszawa 2013, s. 287–304; A. Choduń, M. Zieliński, *Wykładnia prawa karnego procesowego*, w: P. Hofmański (red.), *System prawa karnego procesowego*, T. I, Część 2, *Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2013, s. 550–604; A. Choduń, M. Zieliński, *Odtworzenie normy z przepisu jako praktyczny problem interpretacyjny*, w: J. Godyń, M. Hudzik, K.L. Paprzycki (red.), *Prawo i proces karny w obliczu zmian*, Warszawa 2015, s. 127–141; A. Choduń, M. Zieliński, *Wzorzec percepcyjnej fazy wykładni a praktyka orzecznicza*, w: W. Błuś, J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, S. Zabłocki (red.), *Aktualne problemy orzecznicze*, Warszawa 2016, s. 71–92; M. Zieliński, *Dogmatyka a wykładnia prawa*, w: J. Głuchowski, M. Kalinowski, K. Lasieński-Sulecki, W. Morawski, A. Nita, A. Olesińska (red.), *Współczesne problemy prawa podatkowego. Teoria i praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogumiłowi Brzezińskiemu*, T. 1, Warszawa 2019, s. 567–576; M. Zieliński, *Derywacyjna koncepcja wykładni jako koncepcja zintegrowana*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2006/3, s. 93–101.

⁹ S. Wronkowska, M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*, Warszawa 1974. Problematyka ta była przez Profesora rozwijana także w szeregu późniejszych opracowań: M. Zieliński, *Konstytucyjne zasady prawa*, w: J. Trzcziński (red.), *Charakter i struktura norm konstytucyjnych*, Warszawa 1997; A. Municzewski, M. Zieliński, *Interpretacyjna rola zasad prawa*, w: J. Czapska, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll (red.), *Zasady procesu karnego wobec wyznań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia*, Warszawa 2000; M. Zieliński, *Zasady i wartości konstytucyjne*, w: A. Bałaban, P. Mijał (red.), *Zasady naczelne Konstytucji RP z 2 kwietnia 1991 roku. Materiały 52. Zjazdu Katedr Prawa Konstytucyjnego w Międzyzdrojach 27–29 maja 2010 r.*, Szczecin 2011, s. 21–40; O. Bogucki, M. Zieliński, *Zasady prawa z perspektywy ogólnej teorii prawa*, w: P. Wiliński (red.), *System prawa karnego procesowego. Tom 3. Część 1, Zasady procesu karnego*, Warszawa 2014, s. 43–80.

¹⁰ M. Zieliński, *Obiektywność ustalania faktów jako element praworządności stosowania prawa*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1979/1, s. 31–41.

a *poznanie naukowe* była w momencie publikacji pierwszym w literaturze polskiej opracowaniem w całości poświęconym tej problematyce i całości tej problematyki. Bardzo istotnym przedmiotem opracowań naukowych Profesora Macieja Zielińskiego jest problematyka semiotycznej analizy dyskursu prawniczego. Zagadnienie to zostało kompleksowo przedstawione zwłaszcza w monografii *Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie*¹¹, napisanej wspólnie z Profesorem Zygmuntem Ziemińskim, za którą autorzy otrzymali w 1989 r. nagrodę naukową II stopnia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Powszechnie znane są też osiągnięcia Profesora Zielińskiego w zakresie problematyki tworzenia prawa¹². Razem z prof. Sławomirą Wronkowską przygotował w 1991 r. projekt *Zasad techniki prawodawczej*¹³, które nie tylko wyznaczyły drogę w zakresie redagowania tekstów aktów prawnych, ale były także pierwszym zbiorem tego typu dyrektyw, do których zaczęło się odwoływać orzecznictwo sądowe i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego.

Na podkreślenie zasługuje wkład Profesora Macieja Zielińskiego w koncepcję czynności konwencjonalnych jako szczególnego rodzaju czynności kulturowych¹⁴. W zakresie tej problematyki Profesor jest autorem idei odróżnienia konwencjonalizacji i formalizacji czynności konwencjonalnych jako szczególnego rodzaju czynności kulturowych. To doniosłe naukowo rozróżnienie zaproponowane przez Profesora na jednym z seminariów naukowych Katedry Teorii i Filozofii Prawa okazało się bardzo inspirujące¹⁵ i jest rozwijane w ośrodku szczecińskim¹⁶ oraz w ośrodku poznańskim¹⁷.

Publikacje Profesora Macieja Zielińskiego są powszechnie znane i bardzo często cytowane, stanowią kanon naukowy prawników. Każda z Jego prac ma charakter twórczy i jest doniosła ze względu na podejmowaną problematykę. Z tego powodu koncepcje Profesora mają tak liczne aplikacje na gruncie szczegółowych nauk prawnych. Natomiast samo derywacyjne ujęcie wykładni przepisów prawnych stanowi kompleksową i intelektualnie wyrafinowaną koncepcję metodologiczną prawoznawstwa¹⁸. W koncepcji tej postawa interpretatora wyznaczona jest przez zasadę *omnia sunt interpretanda*.

Ten wybitny uczoney nie ograniczał swojej aktywności jedynie do świata akademickiego, ale wyszedł ze swoją koncepcją wykładni prawa do tych, którzy prawo stosują – sędziów Trybunału Konstytucyjnego¹⁹, Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu

¹¹ M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie*, Warszawa 1988; M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Dyrektywy i sposób ich wypowiedzania*, Warszawa 1992.

¹² S. Wronkowska, M. Zieliński, *O korespondencji dyrektyw redagowania i interpretowania tekstów prawnych*, „Studia Prawnicze” 1985/3–4, s. 301–327; S. Wronkowska, M. Zieliński, *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*, Warszawa 1993; S. Wronkowska, M. Zieliński, *Komentarz do zasad techniki prawodawczej*, Warszawa 1997; S. Wronkowska, M. Zieliński, *Komentarz do zasad techniki prawodawczej z 20 czerwca 2002 r.*, Warszawa 2004 (oraz wyd. 2 uzupełnione i poprawione z 2012 r.).

¹³ Załącznik do uchwały nr 147 Rady Ministrów z dnia 5 listopada 1991 r. w sprawie zasad techniki prawodawczej (M.P. 1991 nr 44 poz. 310).

¹⁴ L. Nowak, S. Wronkowska, M. Zieliński, Z. Ziemiński, *Czynności konwencjonalne w prawie*, „Studia Prawnicze” 1972/33, s. 73–99.

¹⁵ Por. na ten temat A. Choduń, S. Czepita, *Profesor Maciej Zieliński. Uczony. Nauczyciel. Wychowawca*, w: A. Choduń, S. Czepita (red.), *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*, Szczecin 2010, s. 32–33.

¹⁶ S. Czepita (red.), *Konwencjonalne i formalne aspekty prawa*, Szczecin 2006; K. Gmerek, *Rozprawa sądowa jako zdarzenie komunikacji społecznej*, Szczecin 2019.

¹⁷ B. Janusz-Pohl, *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprosesowych w prawie polskim*, Poznań 2017.

¹⁸ T. Pietrzykowski, *Naturalizm i granice nauk prawnych. Esej z metodologii prawoznawstwa*, Warszawa 2017, s. 90.

¹⁹ M. Zieliński, *Wykładnia prawa a język, system i wartości*, w: K. Budziło (red.), *Wykłady w Trybunale Konstytucyjnym z lat 2011–2012*, Warszawa 2014, s. 99–110.

Administracyjnego, wojewódzkich sądów administracyjnych, sądów apelacyjnych i sądów okręgowych. Kierował się przy tym zasadą, że „nie ma nic bardziej praktycznego niż dobra teoria”, ale tylko wtedy, gdy ta teoria jest rzeczywiście dobra, a jest dobra, gdy została zweryfikowana i potwierdzona w praktyce. Profesor uważał jednocześnie, że dobra teoria musi być także gotowa na modyfikacje, jeśli wymaga tego praktyka. Podkreślał, że zachodzi tu pewne sprzężenie zwrotne, bowiem rozstrzygnięcia praktyczne powinny mieć podbudowę teoretyczną, gdyż to zapewnia obiektywność ich uzasadnienia. Wskazywał na to, że konkretne rozwiązanie opiera się na zasadach o charakterze uniwersalnym, a tym samym uwalnia od zarzutu przypadkowości.

Profesor Zieliński współpracował także z legislatorami. Prowadził wykłady na aplikacji legislacyjnej w Rządowym Centrum Legislacji przy Prezesie Rady Ministrów od momentu jej powstania w 1993 r., a także na Podyplomowym Studium Legislacji Uniwersytetu Warszawskiego. Prowadził również szkolenia dla wszystkich służb legislacyjnych.

Zarówno publikacje, jak i wypowiedzi Profesora Macieja Zielińskiego cechuje niepowtarzalny, polemiczny styl oraz umiejętność wypowiadania się w jasny i przystępny dla odbiorcy sposób o sprawach trudnych, jednocześnie z zachowaniem najwyższej precyzji, a przy tym piękną polszczyzną.

Profesor Maciej Zieliński na zadawane nieraz pytanie, dlaczego wybrał studia prawnicze, odpowiadał: „Dlatego, że w szkole najbardziej lubiłem matematykę i język polski”. Problematyka językowa była obecna od początku Jego pracy naukowej. Świadczą o tym nie tylko liczne opracowania z zakresu wykładni prawa podejmujące zagadnienia językowe, ale także publikacje poświęcone problematyce języków okołoprawnych²⁰. Profesor był wielkim orędownikiem współpracy prawników z językoznawcami²¹, i to nie tylko w sferze deklaracji, ale przede wszystkim konkretnych działań. Dzięki swojemu osobistemu zaangażowaniu doprowadził do powstania Komisji Języka Prawnego (później – Zespołu Języka Prawnego) Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, której celem było integrowanie obu środowisk naukowych. To z Jego inicjatywy i dzięki Jego osobistym staraniom na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego wiele lat temu wprowadzono jako przedmioty obowiązkowe *kulturę języka polskiego*²² oraz *zasady techniki normotwórczej*.

Niezwykle istotną sferą działalności Macieja Zielińskiego było nauczanie (wykładał m.in. logikę, teorię prawa, etykę czy informatykę prawniczą). Na Wydziale Prawa i Administracji UAM prowadził nie tylko zajęcia kursowe, ale także – z własnej inicjatywy i poza sferą obowiązków dydaktycznych – zajęcia dla wszystkich zainteresowanych problematyką teoretyczną prawoznawstwa. Był też opiekunem grup studenckich.

²⁰ M. Zieliński, *Języki prawne i prawnicze*, w: W. Pisarek (red.), *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, Kraków 1999, s. 50–74; A. Choduń, M. Zieliński, *Język dyskusji medialnej nad tworzeniem prawa*, w: J. Bralczyk, K. Mosiolek-Kłosińska (red.), *Język w mediach masowych*, Warszawa 2000; M. Zieliński, *Język prawny, język administracyjny, język urzędowy*, w: E. Malinowska (red.), *Język – prawo – społeczeństwo*, Opole 2004, s. 9–18; M. Zieliński, T. Zgółka, *Perswazja w języku prawnym i prawniczym*, w: K. Mosiolek-Kłosińska (red.), *Język perswazji publicznej*, Poznań 2003, s. 182–189; A. Choduń, M. Zieliński, *Język urzędowy a język urzędników. Precyzja, adekwatność, komunikatywność*, w: M. Lipińska (red.), *I Kongres Języka Urzędowego. 30–31 października 2012 r.*, Warszawa 2013, s. 66–74.

²¹ M. Zieliński, *O potrzebie nauczania języka prawa*, w: W. Miodunka (red.), *Edukacja językowa Polaków*, Kraków 1998, s. 103–111; M. Zieliński, *Wiedza o tekstach prawnych jako warunek ich rozumienia*, w: A. Tietajew-Róžańska (red.), *Język polskiej legislacji, czyli zrozumiałość przekazu a stosowanie prawa. Materiały z Konferencji zorganizowanej przez Komisję Kultury i Środków Przekazu oraz Komisję Ustawodawczą*, Warszawa 2007, s. 26–31.

²² Przedmiot ten znalazł się także w programie studiów innych wydziałów prawa i administracji w Polsce.

Profesorowi Maciejowi Zielińskiemu zawsze szczególnie bliska była współpraca ze studentami. Postawę Profesora jako nauczyciela charakteryzowało połączenie wysokich wymagań merytorycznych z wysoką kulturą osobistą oraz życzliwy stosunek do studentów. Przejawem tej postawy było chociażby to, że przed każdym egzaminem prowadził – w ramach zajęć dodatkowych – repetytorium, podczas którego rozwiewał wszystkie zgłoszone przez studentów wątpliwości merytoryczne, a wiele lat temu, kiedy nie było to jeszcze obowiązkowe, zawsze po ogłoszeniu wyników egzaminu przez kilka godzin przyjmował zainteresowanych studentów i omawiał ich prace egzaminacyjne.

Od samego początku powstania (tj. od 1999 r.) z inicjatywy Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa (ELSA) Profesor brał udział jako wykładowca w Ogólnopolskich Obozach Adaptacyjnych Studentów Prawa i Administracji „Adapciak”. Przez kilkanaście lat uczestniczył także jako juror w organizowanych przez to stowarzyszenie regionalnych konkursach krasomówczych studentów prawa. Dwukrotnie był też jurorem konkursu ogólnopolskiego, patronował lub uczestniczył w wielu innych organizowanych przez to studenckie stowarzyszenie wydarzeniach naukowych.

Profesor Maciej Zieliński był – przez 56 lat – nauczycielem studentów nie tylko w Poznaniu i w Szczecinie. Jego wykładów na temat wykładni prawa, ale także na temat metodologii nauk prawnych wysłuchali studenci i doktoranci wielu polskich uczelni wyższych.

Wystąpienia Profesora (czy to w formie referatów czy wykładów) nigdy nie stanowiły jedynie przekazu informacji na jakiś temat, ale były pełne odniesień do własnych doświadczeń naukowych, a także do literatury pięknej. W swoich wypowiedziach Profesor nie zapominał o dokonaniach tych, od których się uczył, nawet jeśli się z nimi nie do końca zgadzał. Zawsze też, jeżeli tylko była ku temu sposobność, wspominał o osiągnięciach swoich uczniów i współpracowników. Wystąpienia Profesora Macieja Zielińskiego były pełne zaangażowania, miały charakter twórczy również dlatego, że dzielił się ze słuchaczami tym, co sam akurat wykrył, czego się dowiedział i nauczył. W ten sposób ukazywał także postawę badacza, uczonego, twórcy. Zasadę twórczej pracy oraz rzetelność naukową Profesor podkreślał w odniesieniu do każdej formy aktywności akademickiej. To właśnie ta postawa, a także wiedza i mądrość Profesora Zielińskiego przyciągały do Niego zarówno studentów, jak i pracowników naukowych – nie tylko tych zajmujących się teorią prawa, ale także przedstawicieli szczegółowych nauk prawnych.

Jego aktywność, zaangażowanie oraz osiągnięcia na tym polu były dostrzegane i nagradzane: dwukrotnie przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1971 r., 1985 r.), a także, co najbardziej cenne, przez samych studentów. W 1986 r. poznańscy studenci przyznali Profesorowi Maciejowi Zielińskiemu tytuł najlepszego wykładowcy wszystkich wyższych uczelni Poznania. Natomiast studenci Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego dwukrotnie wybrali Profesora najlepszym wykładowcą na wydziale, a Wydziałowa Rada Samorządu Studenckiego spotkaniem z Profesorem Zielińskim zainicjowała cykl pod nazwą *Rozmowy z Mistrzami*²³. Od wielu lat szczecińscy studenci honorowali Profesora tytułem Mentora Wydziału. Ostatni raz ten tytuł został przyznany Profesorowi Maciejowi Zielińskiemu w 2019 r.

Profesor Maciej Zieliński wypromował dziewięcioro doktorów; czworo spośród nich zostało doktorami habilitowanymi, a jeden – profesorem tytularnym. Był

²³ Rozmowa z Profesorem Maciejem Zielińskim w ramach cyklu *Rozmowy z Mistrzami* jest dostępna na: <https://www.youtube.com/watch?v=cfHM0v0Aem4>, dostęp: 1.06.2020 r.

przewodniczącym komisji habilitacyjnych, sporządził pięć recenzji w przewodach habilitacyjnych, także wiele superrecenzji w przewodach habilitacyjnych i w postępowaniach o nadanie tytułu profesora.

Profesor Zieliński był i nadal pozostaje niekwestionowanym autorytetem naukowym. Wyrazem uznania dla Jego pracy naukowej było nadanie Mu przez Uniwersytet Łódzki 2 kwietnia 2012 r. tytułu doktora honoris causa. Jest to pierwszy, i jak dotąd jedyny w Polsce przedstawiciel polskiej teorii i filozofii prawa, któremu ten zaszczytny tytuł nadała polska uczelnia.

Humanistyczny wymiar działalności Profesora Macieja Zielińskiego przejawiał się przede wszystkim w Jego postawie wobec nauki i stosunku do drugiego człowieka. Profesor wierzył w to, że ludzie szukają przede wszystkim prawdy, szukają czegoś, co byłoby wspólne dla wszystkich. Traktował naukę jako skarbonkę, do której wrzuca się grosiki, które potem złożą się na to co jest dobrem wspólnym. Mówił, by nie szukać rozwiązań jedynych, ale szukać rozwiązań wartościowych. Wierzyć głęboko w to, co się robi, bronić swoich racji. Być odważnym, ale jednocześnie otwartym na argumenty innych. Niczego się nie bać. Szanować innych i szanować przede wszystkim siebie.

BIBLIOGRAFIA / REFERENCES:

- Bogucki, O., Zieliński, M. (2014). Zasady prawa z perspektywy ogólnej teorii prawa. In P. Wiliński (Ed.), *System prawa karnego procesowego. Tom 3. Część 1: Zasady procesu karnego*. Warszawa: LexisNexis.
- Choduń, A., Czepita, S. (2010). Profesor Maciej Zieliński. Uczony. Nauczyciel. Wychowawca. In A. Choduń, S. Czepita (Eds.), *W poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2000). Język dyskusji medialnej nad tworzeniem prawa. In J. Bralczyk, K. Mosiołek-Kłosińska (Eds.), *Język w mediach masowych*. Warszawa: Rada Języka Polskiego.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2009). Aspekty granic wykładni prawa. In W. Miemiec (Ed.), *Księga Jubileuszowa Profesora Ryszarda Mastalskiego. Stanowienie i stosowanie prawa podatkowego*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Unimex.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2011). Interpretacyjna rola wstępów aktów prawnych. In J. Ciapała, A. Rost (Eds.), *Wokół konstytucji i zdrowego rozsądku. Prace dedykowane Profesorowi Tadeuszowi Smolińskiemu*. Szczecin-Jarocin: Stowarzyszenie Edukacji Społecznej i Prawnej Ius et Ratio.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2013). Język urzędowy a język urzędników. Precyzja, adekwatność, komunikatywność. In M. Lipińska (Ed.), *I Kongres Języka Urzędowego. 30–31 października 2012 r.* Warszawa: Kancelaria Senatu.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2013). Wykładnia prawa karnego procesowego. In P. Hofmański (Ed.), *System prawa karnego procesowego. Tom 1. Część 2: Zagadnienia ogólne*. Warszawa: LexisNexis.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2015). Odtworzenie normy z przepisu jako praktyczny problem interpretacyjny. In J. Godyń, M. Hudzik, K.L. Paprzycki (Eds.), *Prawo i proces karny w obliczu zmian*. Warszawa: Wydawnictwo Sądu Najwyższego.
- Choduń, A., Zieliński, M. (2016). Wzorzec percepcyjnej fazy wykładni a praktyka orzecznicza. In W. Błuś, J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki, S. Zabłocki (Eds.), *Aktualne problemy orzecznicze*. Warszawa: Wydawnictwo Sądu Najwyższego.
- Gmerek, K. (2019). *Rozprawa sądowa jako zdarzenie komunikacji społecznej*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Janusz-Pohl, B. (2017). *Formalizacja i konwencjonalizacja jako instrumenty analizy czynności karnoprosesowych w prawie polskim*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.
- Municzewski, A., Zieliński, M. (2000). Interpretacyjna rola zasad prawa. In J. Czapska, A. Gaberle, A. Świątłowski, A. Zoll (Eds.), *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności. Księga ku czci Profesora Stanisława Waltosia*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze PWN.
- Nowak, L., Wronkowska, S., Zieliński, M., Ziemiński, Z. (1972). Czynności konwencjonalne w prawie. *Studia Prawnicze 1972/33*, 73–99.
- Pietrzykowski, T. (2017). *Naturalizm i granice nauk prawnych. Esej z metodologii prawoznawstwa*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Radwański, Z., Zieliński, M. (2006). Wykładnia prawa cywilnego. *Studia Prawa Prywatnego 2006/1*.

- Radwański, Z., Zieliński, M. (2007). Stosowanie i wykładnia prawa cywilnego. In M. Safjan (Ed.), *System prawa prywatnego. Tom 1: Prawo cywilne – część ogólna*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Wronkowska, S., Zieliński, M. (1985). O korespondencji dyrektyw redagowania i interpretowania tekstów prawnych. *Studia Prawnicze* 1985/3–4, 301–327.
- Wronkowska, S., Zieliński, M. (1993). *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*. Warszawa: Urząd Rady Ministrów.
- Wronkowska, S., Zieliński, M. (1997). *Zasady techniki prawodawczej. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Wronkowska, S., Zieliński, M. (2004). *Komentarz do zasad techniki prawodawczej z 20 czerwca 2002 r.* Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Wronkowska, S., Zieliński, M., Ziemiński, Z. (1974). *Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze.
- Zieliński, M. (1972). *Interpretacja jako proces dekodowania tekstu prawnego*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Zieliński, M. (1979). Obiektywność ustalania faktów jako element praworządności stosowania prawa. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 1979/1, 31–41.
- Zieliński, M. (1979). *Poznanie sądowe a poznanie naukowe*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Zieliński, M. (1990). Właściwości derywacyjnej koncepcji wykładni. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego* 1988(1990)/2, 5–24.
- Zieliński, M. (1996). Współczesne problemy wykładni prawa. *Państwo i Prawo* 1996/8–9, 5–15.
- Zieliński, M. (1997). Konstytucyjne zasady prawa. In J. Trzcíński (Ed.), *Charakter i struktura norm konstytucji*. Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe.
- Zieliński, M. (1998). Jednolitość wykładni prawa. In S. Waltoś (Ed.), *Jednolitość orzecznictwa w sprawach karnych*. Kraków: Kantor Wydawniczy Zakamycze.
- Zieliński, M. (1998). O potrzebie nauczania języka prawa. In W. Miodunka (Ed.), *Edukacja językowa Polaków*. Kraków: Upowszechnianie Nauki-Oświata UN-O.
- Zieliński, M. (1998). Wyznaczniki reguł wykładni prawa. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 1998/3–4, 1–20.
- Zieliński, M. (1999). Języki prawne i prawnicze. In W. Pisarek (Ed.), *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*. Kraków: Ośrodek Badań Prasoznawczych.
- Zieliński, M. (2002). *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*. Warszawa: LexisNexis.
- Zieliński, M. (2004). Język prawny, język administracyjny, język urzędowy. In E. Malinowska (Ed.), *Język – prawo – społeczeństwo*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Zieliński, M. (2005). Podstawowe zasady współczesnej wykładni prawa. In P. Winczorek (Ed.), *Teoria i praktyka wykładni prawa*. Warszawa: Wydawnictwo Liber.
- Zieliński, M. (2006). Derywacyjna koncepcja wykładni jako koncepcja zintegrowana. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2006/3, 93–101.

- Zieliński, M. (2007). Wiedza o tekstach prawnych jako warunek ich rozumienia. In A. Tietiajew-Różańska (Ed.), *Język polskiej legislacji, czyli zrozumiałość przekazu a stosowanie prawa. Materiały z Konferencji zorganizowanej przez Komisję Kultury i Środków Przekazu oraz Komisję Ustawodawczą*. Warszawa: Kancelaria Senatu.
- Zieliński, M. (2009). Wybrane zagadnienia wykładni prawa. *Państwo i Prawo* 2009/6, 3–10.
- Zieliński, M. (2010). Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa. In L. Gardocki, J. Godyń, M. Hudzik, L.K. Paprzycki (Eds.), *Dialog między sądami i trybunałami*. Warszawa: Wydawnictwo Sądu Najwyższego.
- Zieliński, M. (2011). Mitów w myśleniu o wykładni prawa ciąg dalszy. In A. Mróz, A. Niewiadomski, M. Pawelec (Eds.), *Prawo – język – media*. Warszawa: Międzywydziałowe Koło Naukowe Kultury Języka Prawnego i Prawniczego Lingua Iuris.
- Zieliński, M. (2011). Osiemnaście mitów w myśleniu o wykładni prawa. *Palestra* 2011/3–4, 20–31.
- Zieliński, M. (2011). Zasady i wartości konstytucyjne. In A. Bałaban, P. Mijal (Eds.), *Zasady naczelne Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku. Materiały 52. Zjazdu Katedr Prawa Konstytucyjnego w Międzydrojach 27–29 maja 2010 r.* Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
- Zieliński, M. (2012). Clara non sunt interpretanda – mity i rzeczywistość. *Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego* 2012/6, 9–23.
- Zieliński, M. (2013). Iura novit curia a wykładnia prawa. In S. Lewandowski, H. Machińska, J. Petzel (Eds.), *Prawo – Język – Logika. Księga jubileuszowa profesora Andrzeja Malinowskiego*. Warszawa: LexisNexis.
- Zieliński, M. (2014). Wykładnia prawa a język, system i wartości. In K. Budziło (Ed.), *Wykłady w Trybunale Konstytucyjnym z lat 2011–2012*. Warszawa: Biuro Trybunału Konstytucyjnego.
- Zieliński, M. (2019). Dogmatyka a wykładnia prawa. In J. Głuchowski, M. Kalinowski, K. Lasiński-Sulecki, W. Morawski, A. Nita, A. Olesińska (Eds.), *Współczesne problemy prawa podatkowego. Teoria i praktyka. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Bogumiłowi Brzezińskiemu*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Zieliński, M., Bogucki, O., Choduń, A., Czepita, S., Kanarek, B., Munczewski, A. (2009). Zintegrowanie polskich koncepcji wykładni prawa. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2009/4, 23–39.
- Zieliński, M., Zgółka, T. (2003). Perswazja w języku prawnym i prawniczym. In K. Mosiołek-Kłosińska (Ed.), *Język perswazji publicznej*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie.
- Zieliński, M., Ziemiński, Z. (1988). *Uzasadnianie twierdzeń, ocen i norm w prawoznawstwie*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Zieliński, M., Ziemiński, Z. (1992). *Dyrektywy i sposób ich wypowiedania*. Warszawa: Polskie Towarzystwo Semiotyczne.
- Zieliński, M., Zirk-Sadowski, M. (2011). Klaryfikacyjność i derywacyjność w integrowaniu polskich teorii wykładni prawa. *Ruch Prawniczy Ekonomiczny i Socjologiczny* 2011/2, 99–111.